

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjenišvo Ljubljana

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak tistrek. Naročnina letno 60 Din, za izmenstvo 80 Din. Člani pov. UJU plačuje list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek poseba. Pošt. šek. rač. 11.197. Telefon 3112

Razveseljivo stremenje.

Naše šolstvo, ki je v vojnih letih močno zaostalo, se je začelo živahno razvijati v novi državi. Vseposod so začeli otvarjati nove razrede in potrebne vzporednice. Škoda je, da niso posvetili istočasno več skrbi tudi zidanju in razširjenju šolskih poslopij. Gospodarske prilike so bile tedaj vsekakor ugodnejše kakor danes.

Pravi razvoj in napredek našega šolstva ne zavisi samo od števila razredov, ampak tudi v veliki meri od primernih in zdravstvenim predpisom ustrežajočih učnih prostorov. Ni dovolj, da ima učence učilnice, zelo važno je, kakšna je in kako je opremljena. Vse lažje in z večjim uspehom se lahko posveti učiteljstvo svoji težki nalogi, ako ima primerne učilnice in druge učnim in vzgojnim namenom potrebne prostore. Lepa šola s svetlimi in zračnimi sobami dviga in vzpodbuja učence in učitelja, zanemarjena z mračnimi učilnicami ubija duha in telo.

Šolskih poslopij, ki bi danes popolnoma ustrežala zahtevam zakona o narodnih šolah, posebno pa zakonu o zdravstveni zaščiti dece, je žal le malo. Posebno primanjkuje učnih sob, kakor tudi stanovanj za učitelje. Le malo lokije imajo primerne pisarne in kabinete za učila. O telovadnicah, slavnostnih dvoranah, potrebnih prostorih za gospodinske šole, prostorih za rokotvorni pouk in kopalnicah skoraj ni govora.

Razveseljivo pa je, da se kljub težkim gospodarskim razmeram zavedajo mnogi naši krajevni šolski odbori svojih nalog ter so se z vsjo ljubeznijo in skrbjo poprijeli dela, da popravijo, kar so zamudili. V zadnjem času živahno zidajo in prezidavajo. Vrše se vseposod priprave za zidanje novih ter prezidavanje pretresnih in nezdravih šolskih poslopij.

V letošnjem letu je bilo zgrajenih v Dravski banovini 19 novih šol, med njimi so nekatere res vzorni domovi narodne prosvete. Prezidanih je bilo 6 šol. V pripravi, odnosno v delu je nad 30 prezidav in novih šolskih poslopij.

Pa vendar tekmujejo krajevni šolski odbori, da pripravijo svoji deci udobne in zdrave učilnice, učiteljem pa zdrava stanovanja. Žal pa, da ponekod še ni umevanja ne prave volje za izboljšanje slabih in nezdravih šolskih poslopij.

Nad 70 komisij se je sestalo v letošnjem letu, da določijo stavbišča za nove stavbe in ugotove programe za nove šole ali za primerna prezidavanja in razširjenja že obstoječih stavb.

Banska uprava pomaga s svojimi sredstvi. Razdelila je izdatne podpore krajevnim šolskim odborom, ko so začeli z delom. Za bodoče leto je pričakovati še izdatnejše pomoči. Ko bo podprla delavnost krajevnih šolskih odborov tudi država z brezobrestnimi posojili iz državnega šolskega fonda, smemo upati, da bodo največji nedostatki v doglednem času odpravljani.

Za smotreno ureditev šolskih zgradb se trudi banska uprava in izdeluje brezplačno vzorne načrte. Pri novih stavbah pazi na to, da bodo pri šolah dovolj veliki prostori za šolske vrtove, dvorišča in igrišča, posebno tam, kjer ni mogoče zidati telovadnic.

Vsa nova in prezidana šolska poslopja ustrežajo učnim in zdravstvenim predpisom. Povsod so primerna stanovanja za upravitelja pa tudi za učiteljstvo. Sezidali so že tudi nekaj samostojnih poslopij za učiteljska stanovanja. Še večjo skrb pa bo treba posvetiti zidanju šolskih telovadnic in slavnostnih dvoran, ki naj služijo tudi Sokolu kraljevine Jugoslavije in prosvetnim prireditvam.

Pri novih šolah so primerni prostori za igrišča za letno telovadbo in odmor, kakor tudi prostorni šolski vrtovi. Le žal, da primanjkuje sredstev za ureditev vrtov in za

dosotno opremo igrišč. Vendar zaznamujemo tudi v tem pogledu napredek. Letos je bilo preurejenih in na novo urejenih nad 20 šolskih vrtov. Treba pa bo v tem oziru še več skrbi in požrtvovalnosti.

Ako pregledamo stavbno bilanco tekočega leta, moremo z veseljem ugotoviti njeno aktivnost. Vsi pa moramo skrbeti, da bo ta v prihodnjem letu še aktivnejša. Ne dvomi mo v dobro voljo naših krajevnih šolskih odborov in trdno verujemo, da bomo, oproščeni vseh zlih vplivov minulih časov, složno in požrtvovalno nadaljevali započeto delo.

Poročilo o seji širjega sosveta v Ljubljani, dne 9. novembra 1930.

Navzoči vsi, razen dveh članov ožjega sosveta in šestih zastopnikov društev, Zastopnikarja: Anton Mervič in Josip Ribičič.

Pred prehodom na dnevni red omenja poverjenik izpremembo v ožjem sosvetu: Izstop tov. Plavšaka in vstop tov. Požarja Vladimirja; poudarja pravičen nastop slovenske delegacije na skupščini v Beogradu, kateriga posledice se že kažejo v enotnosti celokupne organizacije.

Dnevni red se je pričel s tajniškim poročilom, ki kaže delo vodstva glede na sklepe pokrajinske skupščine, glede na gmotna vprašanja učiteljstva, glede na izdajanje »Prosvete« in glede na sklepe izraznih društvenih predlogov, pritožb, odnosno prošenj članstva za intervencijo, odnošajeve UGP do trgovskega gremija.

Dodatno k temu poročilu obrazloži tajnik, da je vložil SKJ v Beogradu posebno spomenico glede prejemkov učiteljstva.

Sledilo je blagajniško poročilo. Iz poročila je razvidno, da poravnava družstva, razen nekaterih, svoje obveznosti točno. Sklepe ne se družstva, ki niso točna v poslovanju, najprej opomniti, potem šele radikalno postopati proti njim. Za poravnavo obveznosti se določi rok do 1. decembra t. l.

Zastopnik kranjskega društva pojasnjuje vzroke, zakaj se kaže v njegovem društvu neka pasivnost glede obvez napram vodstvu ter vzroke. Sklicujoč se na pravilnik kritizira sklepe ožjega i širjega sosveta, ki sta bila proti objavi 10. državnih sklepov; polemizira proti nekaterim točkam poročila o pokrajinski skupščini v glasilu.

Z zastopnikom kranjskega društva polemizirajo različni člani, ki vsi konstatirajo, da se pasivnost družstva proti organizaciji ne da opravičiti s tem, da je društvo proti vodstvu poverjenišva. Glede na opozicijsko stališče društva poudarja urednik »Učit. Tovariša«, da se spor med društvom in poverjeništvom ne bo razčistil, dokler se ne bodo vabili člani vodstva k zborovanjem, kjer bi lahko odgovarjali na obtožbe.

Govornikom ugovarja zopet zastopnik kranjskega društva, temu zopet drugi.

Po konstataciji poverjenika, da se dosežaj ni poslala stanovskemu razsodišču še nobena sporna zadeva, ampak da se spori obravnavajo na način, ki spor še bolj poglobi — se na zahtevo sprejme predlog za konec debate.

H končni besedi se oglasi še blagajnik, ki odobrava mišljenje raznih govornikov, da so sklepi glede Zveze državnih nameščencev in glede na pevski zbor obvezni za vse.

Sledilo je izpopolnjevanje in odobritev odsekov.

V gospodarski odsek se pritegne še tov. Brezovar; v šolsko-upravni Požar Vlad., v odsek za kmetstvo in gospodinsko nadaljevalno šolstvo Mencin. Članstvo ostalih odsekov se sprejme po predlogu ožjega sosveta. Za odsek za zbiranje zgodovinskega gradiva in za odsek za učiteljski naraščaj se sklone pri- tigniti vanj še člani mariborskega odseka, ki jih je potrebno še nominirati po predlogu Maribora.

Istotako naj mariborsko društvo nominira 3 do 4 člane za odsek za samopomoč učiteljskih otrok.

Pojasni se potreba novega odseka; po- ročevalskega. Vanj se nominirajo razni člani. Tu se je seja prekinila, ker so se člani širjega sosveta udeležili sprejema ministrskega predsednika na postaji.

Po vrnitvi se zborovanje nadaljuje ob navzočnosti vseh, razen zastopnika kranjskega društva, ki se je opravičil.

Tov. Dimnik poroča o položaju v orga- nizaciji, o sestanku na Zidanem mostu in o zmaji zahtev poverjenišva Ljubljana.

O seji glavnega odbora v Beogradu po- roča tov. Šestan. Pojasnjuje stališče Hrvatov na glavni skupščini in stališče Slovencev na in po glavni skupščini. Poroča o uspešni seji glavnega odbora in poudarja, da je na tej seji rešil situacijo v glavnem tov. Dimnik, ki da se je izkazal kot mož na pravem mestu.

Sklene se odgovoriti in zavrniti okrož- nica nekoga srbskega društva, ki nastopa proti upraviteljskim dokladam.

Sledilo poročilo o učiteljskem materijal- nem vprašanju. Poročevalec tov. Dimnik omenja spomenico slovenskega učiteljstva iz leta 1927., ki tvori bazo našim sedanjim zahtevam. Našteje podrobno vse sedanje za- hteve in poroča o korakih, ki so se podvzeli za realizacijo istih na merodajnih mestih.

Pov. Skulj poroča o poteku seje glavnega odbora »Zveze državnih nameščencev«. (Glej zadnje številko »Učit. Tov.«). Pri sklepu po- udarja potrebo včlanjenja v Zvezi državnega nameščentstva, ker nam bo le skupna fronta zasigurala enakopravnost z drugimi državni- mi uradniki.

Slede vprašanja in odgovori glede sta- narine in kuriva, katero vprašanje postaja od dne do dne bolj kaotično, ker ni še izšel pravilnik k zakonu o narodnih šolah. Obso- jajo se intervencije pri ministrstvu prosvete preko organizacije in preko banske uprave.

Poročilo o Mladinski Matici in »Našem rodu«. Poroča tov. Ribičič. Pojasnjuje vzro- ke izstopa tov. Mencina in Mazija iz odbora. Kljub temu, da ni še nad 200 šol še naročilo »Naš rod«, je število naročnikov doseglo število 28.000. Glede nagrade centralnemu blagajniku, ugotavlja širji svet, po izjavi tov. Stravsca, da je prejel nagrado za delo pri Mladinski Matici in »Našem rodu« in ne za delo v organizaciji na splošno. Poročevalec čita pravilnik za Mladinsko Matico, ki se sprejme. (Pravilnik se objavlja na drugem mestu lista).

Poročilo o »Učiteljski gospodarski po- slovalnici« se odloži na prihodnjo sejo šir- jega sosveta, kjer naj se vnese v dnevni red kot 1. točka.

Sprejmejo se samostojni predlogi:

1. Vsa doslej s prideljenjem oddana upraviteljska mesta naj se razpišejo.

2. Sreska društva naj razpravljajo in sta- vijo predloge glede poučevanja ženskih roč- nih del na učiteljskih.

3. Na merodajnem mestu naj se poudar- ja stališče učiteljstva, da se noben učitelj ne sme disciplinarno premeščati brez predhod- ne preiskave.

4. Poverjenišvo naj doseže, da se vza- me na zapisnik na banski upravi vsakdo, ki tam iznaša pritožbe.

S poročilom pov. Skulja, da se bo zgla- sila deputacija pri ministrskem predsedniku, da mu izroči spomenico — se seja zaključi. Udruženje jugoslovenskega učiteljstva — po- verjenišvo Ljubljana, dne 25. novembra 1930.

Andr. Skulj, pov. Jos. Kobal, tajnik.

Idejni načrti za razmah in osamosvojitve učiteljskega stanu.

Velečenjeni gospod urednik!

Dragi tovariši!

Potrebno, ali vsaj dobro bi bilo, da bi si učiteljstvo osnovalo na način, podoben U. S.:

I.

Juridično samopomoč.

Vsako pride lahko v položaj, da potre- buje zanesljive in intenzivne pomoči odvet- nika, kar je drago in riskantno. Marsikdo si ne upa braniti svojih privatnih ali službenih pravic, ker nima sredstev niti za začetek pravnega postopka ali pa ne za vztrajanje do konca. — Marsikdo se iz istega vzroka mora zadovoljiti s slabo poravnavo.

Bol vsakega posameznika bi morala biti bol vsega stanu. V takih primerih bi morali biti in stati vsi za enega. V to bi bila potreb- na organizacija, slonča na teh principih:

Organizacija imej svojega pravnega ve- ščaka. Vsak član je dolžan — v kolikor se hoče z organizacijo koristiti — predložiti vso zadevo njej. Organizačni pravni veščak poda svoje mnenje: ali je upanje na uspeh ali ne.

Človek sanja, a še spati mu ni treba, n. pr. kadar seli svojo beračijo in tistih par knjig iz stanovanja v krčmi v novo stano- vanje v enonadstropno hišo. V enonadstrop- no hišo? V mežnarjijo pojdeš, učitelj Indije Koromandije, v staro šolo, tam dobiš kot še za mladih dni, ko si še poln sile, ognja, hre- penenja, dela! Da, da strohniš!

Saj sem si mislil! Pred staro, plitvo mež- narjijo so se baš pripravljali kolega Franc z ženo in mladi Lojze (šele pred tremi tedni vstopivši v naš lepi stan), da pomaknejo težko hrastovo omaro skozi nizke duri.

Tam sedeš na zaboju in gledaš pokveko, ki se ji pravi tvoj bodoči stan. In razmišljaš o starih časih in se ti zdi, da je ta stara šola kakor nizko čelo!...

Narod okrog te gleda, kot da hoče napit- nino za to nizko čelo. Napitnino, da! Saj vem, kaj bi mu dal!

Odideš ven, med trate zelene, noč se spušča, ležeš v svobodno narodo in se za- zreš v zvezde. In ti postane mehko v srcu in žal ti je vsega: življenja svojega, misli, hrepenenja in, o Bog s Teboj! In tudi ljud- stva Ti postane žal, saj je dobro in prosvet- ljeno to ljudstvo le zaslepljeno je, ne more najti prave luči, ki je Dobrota. Ne more raz- poznati, kdo mu je dobrotnik.

Tisti hip obstoji nekdo pred Teboj, ki ga na mah spoznaš, da ni iz Indije Koroman- dije doma, temveč z Vrhnike s klanca. Ne da Ti dobre besede, Tvojo misel kara in cinično govori:

— Kako si mislil, da je prosvetljeno to ljudstvo? Od kdaj? Ker svojega Prosvetitelja, ki mu je prinesel v žgalni dar mladost in pro- sveto — in bele misli, zapira v jamo, ki je hujska in groznejša od ječe?

LISTEK.

PODJAVORSEK:

Groteska o učiteljskem stanovanju.

Kako je že tisto »Kogar bogovi...«? A to ni važno, ker na vse zadnje niti ne mislim o tem razpravljati in bi kdo utegnil tudi iz- reči, da lažem, če bi povedal, kaj bolj po levje kot po desno. Ker godi se nam dobro; jemo, pijemo, kurimo z občinskimi drvni in baje nam bodo zidali vile, kot čujemo govoriti. Da, baš te vile mi vedno roje po glavi! Če se ne motim, je nekaj o primernih, higijenskih, zdravih itd. hišah in stanovanjih za učitelja tudi v novem učiteljskem zakonu. Seveda, tudi o novih, higijenskih itd. šolah za mla- dino! Ker tiste stare šole so bojda sila ne- zdrave čuda nikakor niso in ne morejo biti primerne za živega, zdravega človeka. Saj je prav, lepo in vsekakor hvalevredno, da se takšne stvari pametno, socialno in človeško urede!

Ali baš v takšnih in sličnih razmišljanjih me vedno kaj zbode v srce. N. pr. ne morem si kaj, da se ne bi domislil onih lepih, pra- starih, patriarhalnih časov, ko je veljal tisti krasni izrek: cerkev, šola in dom. Mladi rod se prav malo spominja nanje. Škoda, da ni- mam časa, in če (gospod »Slovenčev« ured- nik, ta »reč« je srbska, »kaj pravite?«) bi žrtvoval najprej par besed za cerkev kot takšno in karakteriziral nje lepi odnos do učiteljstva in prijateljstvo z njim. (Čitaj v izpopolnitev odstavke o učiteljstvu v knjigi

Fr. Erjavec, Zgodovina kat. gibanja na Slo- venskem, Martina Kačurja in Hlapce od Iv. Cankarja!) Govoriti pa mi je dano le o moji stvari, namreč prečitaj rajši naslov! Ker me zbode, kakor sem povedal, me zlasti zbode v oči tista hiša, ki se ji pravi župnišče ali fa- rovž in ima po sedem, osem sob in stanuje v nji le en človek, to se pravi, samo eden.

Poleg župnišča je lepo gospodarsko poslopje s kravico v hlevu — tako da je župnik lahko tudi član Kmetijske družbe, kar učitelj ne more biti po najnovejših pravilih, ker nima kravice, pa naj še toliko dela in stori za kme- tištvo. Pa saj mu jo privoščim in Bog varuj, da bi bil nevoščljiv, čeprav bi si res sam tudi želel takšno! Te vrste hiš so po navadi eno- nadstropne. Poleg stoji kaplanija, ki ima tri do štiri sobe in je tudi samo za enega. Par korakov vstran je mežnarjija. Morda ni več mežnarjija, ker zaradi vlage in plesnobe mež- nar tam s svojo družino stanovati ni mogel in mu je postavila občina tudi enonadstropno hišo — tam na drugi strani cerkve kje, kjer je svet dvignjen in bolj suh. Lepo in prav je tako, človek je človek, in živela občina, ki na tak lep način čuva mežnarjevo zdravje! Ta- ko bode moje oči. Pa tudi moje dušo bode: to namreč, da so skoro po vseh farah pros- strane Indije Koromandije napravili iz sta- rih, vlažnih, plesnivih, nizkih mežnarjij šole: zamrežili okna, da paglavci niso skoz nje vstopali, kak zid izbili, in vse skupaj, od znotraj in zunaj »pobelili« rumeno. Potem pa par desek, živivo klop — evo ti šole, narod! Živijo Martin Kačur iz blatnega dola!... Pa proč prelestni spomini iz patriarhalne do- be, in če bi postala duša še sentimentalna!

Toda tale križ, razne moderne dobe, ki so pritisnile toliko občin za visoko, krasno eno ali dvonadstropno šolo! Kot da jih je treba in kot da so prejšnje za nič! Ded se je v njih marsikaj prida naučil in tudi oče, pa bi se ne mogli sin, vnuk, pravnuk? Svet nori in zahteva novih šol, ko se še niti stare niso podrele! Kaj bi sedaj z njimi? Ej, kje si, učitelj — satir? Kod se skrivaš? Pri knjigi, kartah, vinu? Doma ali v krčmi? Mislimo si sledečo komedijo (ali dramo, to akterja ne skrbi!): Vsa srenja te išče, od župana do zad- njega paglavca. — Gospod učitelj, hm, no da, saj ste čit- tali novi zakon, to se pravi, veste, da, kaj sem Vam hotel povedati, e, tisto o stanova- nju, 150 Din je breme za občino, a reveži smo, vsa bremena, od davkov do povodnji, vse na nas, in še pol metra drv na mesec in fond za gradbeni sklad in novo mizo v III. razredu in mazanje tal v šoli in... Recimo, da si baš tisti trenutek dobre volje in mu odgovoriš: — Res da, zasluge imate, gospod župan, zasluge za domovino in narod! Indija Koro- mandija vas ne bo pozabila! — Da, odgovarja vzradoščen, tudi Vi mi boste hvaležni. Ne bo Vam nič več treba stanovati v krčmi, staro šolo smo za Vas prebelili!... (Ne smem pozabiti še to, da je narod po županovem nagovoru izrekel enoglasno, kot da je imel poprej že zborna vajo: — Stano- vanje smo Vam preskrbeli). Glej, kako Te ljubi narod! Dober je ka- kor beli kruh, še seliti se Ti pomaga, čeprav ugovarjaš, da ne pojdeš tja dol v ječo, v gnoj! Sam g. župan naloži na ramo kovčeg, mama županja graciozno pobere tvojo pa- lico in napol spoštovani klobuk itd. in dolga procesija Vas je, ko te selijo.